

СЪДЪРЖАНИЕ

Лична бележка до читателите	17	Културни влияния. <i>Имигранти на младежка възраст: изумителна адаптация</i>	51
Предговор за преподавателите	19	Планове за изучаване на развитието	53
Философия на текста	19	Етика в изследването на жизнения цикъл	57
Организация на текста	21	Обобщение	59
Педагогически характеристики	21	Важни термини и понятия	61
Признателност	23		
Глава 1. История, теория и изследователски стратегии	25	Глава 2. Биологични и екологични основи ..	62
Човешкото развитие като научна, приложна и интердисциплинарна област	27	Генетични основи	63
Основни въпроси	27	Генетичният код	63
Непрекъснато или непостоянно развитие?	28	Половите клетки	63
Един курс на развитие, или много?	29	Момче или момиче?	64
Относително влияние на природата и възпитанието?	29	Множество раждания	64
Перспективата на човешкото развитие: <i>Балансирана гледна точка</i>	29	Модел на генетичното унаследяване	64
Развитието е през целия живот	31	Хромозомни аномалии	67
Развитието е многомерно и многопосочно ..	31	Репродуктивен избор	68
Развитието е пластично	31	Генетично консултиране и пренатална диагноза	69
Развитието е повлияно от множество взаимодействащи си сили	31	Осиновяване	69
Биология и среда. <i>Издръжливост</i>	32	Социални въпроси. „За“ и „против“ <i>репродуктивните технологии</i>	71
Научно начало	34	Екологичен контекст на развитието	72
Дарвин: праотец на научното изучаване на детето	34	Семейството	73
Нормативният период	34	Социоикономически статус и семейно функциониране	74
Движението на умственото тестиране	35	Охолство	75
Теории от средата на XX век	35	Бедност	75
Психоаналитична перспектива	35	Перспектива на жизнения цикъл. <i>Обучение на момичетата по света: трансформиране на настоящото и на бъдещите поколения</i> ..	76
Бихейвиоризъм и теория за социалното учене	37	Отвъд семейството: квартали, села и градове ..	77
Теория на Пиаже за когнитивното развитие	39	Културният контекст	78
Съвременни теоретични перспективи	40	Разбиране на взаимоотношението между наследствеността и средата	82
Преработка на информацията	40	Въпросът „Колко?“	82
Етология и еволюционна психология на развитието	42	Въпросът „Как?“	83
Социокултурна теория на Виготски	43	Обобщение	86
Теория за екологичните системи	44	Важни термини и понятия	88
Сравняване на теориите	46		
Изучаване на развитието	46	Глава 3. Пренатално развитие, раждане и новороденото бебе	89
Често срещани изследователски методи ...	46	Пренатално развитие	90
Общи експериментални планове	50	Зачатие	90
		Период на зиготата	90
		Ембрионален период	92
		Фетален период	92

Пренатални фактори от средата	94	Развитие на мозъка	124
Тератогени	94	Развитие на невроните	124
Други майчини фактори	99	Развитие на мозъчната кора	125
Значението на пренаталните здравни грижи	101	Чувствителни периоди в мозъчното развитие	127
Прилагане на онова, което знаем.		Променящи се състояния на физиологична възбуда	128
<i>Какво да се прави и да не се прави за нормална бременност</i>	102	Влияния върху ранния физически растеж	129
Раждане	102	Наследственост	129
Етапи на раждането	103	Хранене	129
Адаптация на бебето към контракциите и раждането	103	Културни влияния. <i>Културни вариации в начина на сън на новородените</i>	130
Оценяване на физическото състояние на бебето	104	Прилагане на онова, което знаем.	
Подходи към раждането	104	<i>Причини да се кърми</i>	131
Естествено, или подготвено раждане	105	Недохранване	132
Раждане у дома	105	Емоционално благополучие	132
Медицински интервенции	105	Способности за учене	133
Наблюдение на плода	106	Класическо обуславяне	133
Медикаменти по време на контракциите и раждането	106	Оперантно обуславяне	134
Раждане с цезарово сечение	106	Привикване	134
Преждевременно родени и бебета с поднормено тегло	107	Имитация	135
Преждевременно родено срещу малко за термина	107	Моторно развитие	136
Последици за полагането на грижи	108	Последователност на моторното развитие	136
Интервенции при преждевременно родените бебета	108	Моторните умения като динамични системи	137
Социални въпроси. <i>Национална перспектива към здравеопазването и другите политики за родителите и новородените бебета</i>	109	Фино моторно развитие: посягане и хващане	138
Усложнения при раждането, родителство и издръжливост	110	Перцептивно развитие	139
Способности на новороденото	111	Слух	139
Рефлекси на новороденото	111	Зрение	140
Състояния на новороденото	112	Биология и среда. <i>Развитие на новородените с тежки зрителни дефекти</i>	142
Биология и среда	114	Интермодално възприятие	144
Сетивни способности	115	Разбиране на перцептивното развитие	144
Приспособяване към новата семейна единица	117	Обобщение	145
Обобщение	118	Важни термини и понятия	148
Важни термини и понятия	121		
Глава 4. Физическо развитие в младенчеството и при проходящото дете	122	Глава 5. Познавателно развитие през младенчеството и на етапа на прохождането	149
Растеж на тялото	123	Теорията на Ж. Пиаже за когнитивното развитие	150
Промени в телесния размер и мускулния и мастния строеж	123	Идеите на Пиаже за когнитивната промяна	150
Индивидуални и групови различия	123	Сензомоторният етап	151
Промени в телесните пропорции	123	Проследяващи изследвания на когнитивното развитие на новородените	152
		Оценка на сензомоторния етап	154

Преработка на информацията	156	Темперамент и развитие	182
Структура на системата за преработка на информацията	156	Структура на темперамента	183
Внимание	158	Измерване на темперамента	184
Памет	158	Стабилност на темперамента	184
Перспектива на жизнения цикъл. <i>Детска амнезия</i>	159	Биология и среда. <i>Развитие на срамежли- востта и дружелюбността</i>	185
Категоризация	160	Генетични влияния	186
Оценка на резултатите върху преработката на информацията	160	Влияния от средата	186
Социалният контекст на ранното когнитивно развитие	161	Темперамент и отглеждане на детето: модела на доброто съчетание	187
Културни влияния. <i>Взаимодействие между грижещия се и прохождащото дете и ранната игра на уж</i>	162	Развитие на привързаността	187
Индивидуални различия в ранното умствено развитие	163	Етологична теория за привързаността	188
Тестове за интелигентност за новородени и прохождащи деца	163	Измерване на увереността в привързаността .	189
Ранната среда и умственото развитие	164	Стабилност на привързаността	190
Прилагане на онова, което знаем. <i>Признаци на подходящи за развитието грижи извън дома за новородени и прохождащи деца</i> ...	166	Културни вариации	190
Ранна интервенция за новородени и прохождащи деца в риск	166	Фактори, които въздействат върху увереността в привързаността	191
Езиково развитие	167	Множествена привързаност	193
Теории за развитието на езика	168	Социални въпроси. <i>Яслиите заплашват ли увереността в привързаността и по-късното приспособяване?</i>	194
Подготовка за проговарянето	169	Привързаността и по-късното развитие ...	195
Първите думи	170	Развитие на Аза през първите две години ...	195
Изговаряне на фразата от две думи	170	Самосъзнание	196
Индивидуални и културни различия	171	Категоризиране на Аза	196
Подкрепа на ранното езиково развитие ...	171	Самоконтрол	197
Обобщение	172	Прилагане на онова, което знаем. <i>Помагане на прохождащите деца да развият подчинение и самоконтрол</i>	197
Важни термини и понятия	175	Обобщение	198
		Основни термини и понятия	200
		Важни събития. Развитие в младенчеството и на етапа на прохождането	201
Глава 6. Емоционално и социално развитие в младенчеството и на етапа на прохождането	176	Глава 7. Физическо и познавателно развитие в ранното детство	203
Теорията на Ериксън за личността на бебето и прохождащото дете	177	Физическо развитие	204
Базисно доверие срещу недоверие	177	Растеж на тялото	204
Автономия срещу срам и вина	177	Развитие на мозъка	204
Емоционално развитие	178	Промени в мозъчната кора	205
Развитие на някои базисни емоции	178	Десно-/леворъкост	205
Разбиране и реагиране на емоциите на другите	179	Друг напредък в развитието на мозъка ...	206
Перспектива на жизнения цикъл. <i>Депресия на родителя и развитие на децата</i>	180	Влияния върху физическия растеж и здравето	206
Поява на самоосъзнати емоции	181	Наследственост и хормони	206
Начало на емоционалната саморегулация ..	181	Хранене	207
		Инфекциозни болести	207
		Наранявания през детството	208

Моторно развитие	210
Грубо моторно развитие	210
Фино моторно развитие	210
Индивидуални различия в моторните умения	211
Когнитивно развитие	212
Теорията на Пиаже: предоперационният етап	212
Умствени репрезентации	212
Игра на уж	212
Отношения символ–реален свят	214
Ограничения на предоперационното мислене	214
Проследяващи изследвания на предоперационното мислене	216
Оценка на предоперационния етап	218
Социокултурната теория на Виготски	219
Вътрешна реч	219
Социален произход на познанията в ранна детска възраст	220
Становището на Виготски за играта на уж	220
Културни влияния. <i>Деца в селските и племенните култури наблюдават и участват в работата на възрастните</i> ..	221
Оценка на теорията на Виготски	221
Преработка на информацията	222
Внимание	222
Памет	223
Теория на малкото дете за ума	224
Биология и среда. „Психологическата слепота“ и аутизъм	226
Грамотност в ранното детство	227
Математическите разсъждения на малките деца	227
Индивидуални различия в умственото развитие	228
Домашна среда и умствено развитие	229
Грижи в забавачки и детски градини	229
Прилагане на онова, което знаем. <i>Признаци на подходящи за развитието програми в ранното детство</i>	231
Образователни медии	232
Езиково развитие	233
Речник	233
Граматика	234
Разговор	235
Подкрепяне на езиковото развитие в ранното детство	236
Обобщение	237
Важни термини и понятия	240

Глава 8. Емоционално и социално развитие в ранното детство	241
Теорията на Ериксън: инициатива срещу вина	242
Разбиране на себе си	242
Основи на Аз-концепцията	242
Поява на самооценката	243
Емоционално развитие	243
Разбиране на емоциите	244
Емоционална саморегулация	244
Самоосъзнати емоции	245
Емпатия	245
Отношения с връстниците	246
Напредък в дружелюбието с връстниците	246
Първи приятелства	247
Влияние на родителите върху ранните отношения с връстниците	247
Основи на нравствеността	248
Психоаналитичната перспектива	248
Теория за социалното учене	249
Културни влияния. <i>Етнически различия в последиците от физическото наказание</i> ..	251
Когнитивната перспектива към развитието ..	252
Прилагане на това, което знаем. Използване на положителна дисциплина	253
Другата страна на нравствеността: развитие на агресията	253
Полово типизиране	256
Полово-стереотипни убеждения и поведение	257
Генетични влияния върху половото типизиране	257
Влияния от средата върху половото типизиране	258
Перспектива на жизнения цикъл. <i>Дейвид: момчето, което беше отгледано като момиче</i>	259
Полова идентичност	260
Намаляване на половите стереотипи при малките деца	261
Отглеждане на детето и емоционално и социално развитие	262
Стилове на отглеждане	262
Какво прави авторитетното отглеждане на детето ефективно?	263
Културни вариации	264
Малтретиране на детето	264
Обобщение	267
Основни термини и понятия	270

Важни събития. Развитие в ранното детство	271
---	-----

Глава 9. Физическо и познавателно развитие в средното детство

Физическо развитие	274
Растеж на тялото	274
Свързани със здравето въпроси	274
Хранене	274
Затлъстяване	275
Болести	276
Моторно развитие и игра	277
Грубомоторно развитие	277
Фино моторно развитие	277
Полови различия	278
Игри с правила	278
Сянката на еволюционното ни минало ...	279
Физическо възпитание	279
Когнитивно развитие	280
Теорията на Пиаже: етап на конкретните операции	280
Конкретно-операционално мислене	280
Ограничения на конкретно-операционалното мислене	281
Проследяващи изследвания на конкретно-операционалното мислене	282
Оценка на етапа на конкретните операции	283
Преработка на информацията	283
Внимание	284
Паметови стратегии	284
Биология и среда. Деца с разстройство с дефицит на вниманието и хиперактивност	285
Познавателна база и паметово представяне	286
Култура и паметови стратегии	287
Теорията за ума на ученика	287
Когнитивна саморегулация	287
Приложение на преработката на информацията към академичното учене ..	288
Индивидуални различия в умственото развитие	290
Дефиниране и измерване на интелигентността	290
Съвременни усилия за дефиниране на интелигентността	291
Обясняване на индивидуалните и груповите различия в IQ	293
Развитие на езика	296

Социални въпроси. Тестиране с висок залог	297
Речник и граматика	298
Прагматика	298
Учене на два езика едновременно	299
Учене в училище	300
Образователни философии	300
Прилагане на онова, което знаем.	
Признаци на висококачествено обучение в основното училище	301
Взаимодействие учител-ученик	302
Обучаване на деца със специални потребности	302
Колко образовани са американските деца? .	305
Обобщение	307
Важни термини и понятия	310

Глава 10. Емоционално и социално развитие в средното детство

Теорията на Ериксън: трудолюбие срещу малоценност	312
Разбиране на себе си	312
Аз-концепция	312
Развитие на самооценката	313
Влияния върху самооценката	314
Емоционално развитие	316
Самоосъзнати емоции	316
Емоционално разбиране	316
Емоционална саморегулация	316
Разбиране на другите: приемане на перспектива	317
Нравствено развитие	318
Научаване за справедливостта чрез споделянето	318
Разбиране на нравствеността и на социалните конвенции	318
Разбиране на индивидуалните права	319
Отношения с връстниците	319
Групи на връстниците	320
Приятелства	320
Приемане от връстниците	321
Полово типизиране	323
Полово-стереотипни убеждения	323
Биология и среда. Грубияните и техните жертви	324
Полова идентичност и поведение	324
Влияние на семейството	325
Взаимоотношения родител-дете	325
Деца в семейството	326

Единствени деца	326
Развод	327
Прилагане на онова, което знаем. <i>Помагане на децата да се приспособят към развода на родителите си</i>	329
Смесени семейства	330
Трудова заетост на майката и семейства, в които и двамата родители работят	331
Някои често срещани проблеми на развитието	332
Страхове и тревожност	332
Сексуално малтретиране на деца	333
Перспектива на жизнения цикъл. <i>Деца на войната</i>	334
Подпомагане на издръжливостта в средното детство	335
Обобщение	336
Важни термини и понятия	338
Важни събития. Развитие в средното детство	339

Глава 11. Физическо и познавателно развитие в юношеството

Физическо развитие	342
Концепции за юношеството	342

Пубертет: физическият преход към зрялата възраст	343
Хормонални промени	343
Растеж на тялото	343
Моторно развитие и физическа активност	344
Сексуално съзряване	345
Индивидуални различия в растежа през пубертета	346
Развитие на мозъка	346

Психологическото въздействие на събитията през пубертета	347
--	-----

Реакции на промените през пубертета	347
Пубертетна промяна, емоции и социално поведение	348
Разполагане на пубертета във времето	349
Свързани със здравето въпроси	351
Хранителни потребности	351
Разстройства на храненето	351
Сексуална активност	352

Прилагане на онова, което знаем. <i>Общуване с юношите по сексуални въпроси</i>	353
Социални въпроси	356
Болести, предавани по полов път	357

Юношеска бременност и родителство	357
Употреба и злоупотреба с вещества	360
Познавателно развитие	361
Теорията на Пиаже: етап на формалните операции	362
Хипотетико-дедуктивни разсъждения	362
Пропозиционно мислене	363
Проследяващи изследвания на формално-операционното мислене	363
Становище на подхода на преработката на информацията за познавателното развитие през юношеството	365
Научни разсъждения: координиране на теорията и свидетелствата	365
Как се развиват научните разсъждения ...	366
Последствия от познавателните промени през юношеството	366
Самосъзнание и фокусиране върху себе си	367
Идеализъм и критика	367
Вземане на решения	367
Учене в училище	368
Училищен преход	368
Академични постижения	370
Отпадане от училище	372

Перспектива на жизнения цикъл. <i>Извънкласни дейности: контекст за положително развитие на младежите</i>	374
Обобщение	375
Важни термини и понятия	378

Глава 12. Емоционално и социално развитие в юношеството

Теорията на Ериксън: идентичност срещу объркване на ролите	380
Разбиране на себе си	380
Промени в Аз-концепцията	381
Промени в самооценката	381
Пътища към идентичността	381
Статус на идентичността и психично благополучие	382
Фактори, влияещи върху развитието на идентичността	383

Културни влияния. <i>Развитие на идентичността при юноши от етнически малцинства</i>	384
Нравствено развитие	385
Прилагане на онова, което знаем. <i>Подкрепяне на здраво развитие на идентичността</i>	385

Теорията на Колбърг за нравственото развитие	386	Злоупотреба с вещества	421
Има ли полови различия в нравствените разсъждения?	389	Сексуалност	423
Координиране на личния избор и нравствеността	389	Биология и среда. <i>Полови различия в нагласите към сексуалността</i>	424
Влияния върху нравствените разсъждения	390	Прилагане на онова, което знаем.	
Нравствени разсъждения и поведение	391	Предотвратяване на сексуалната принуда ...	427
Религиозно ангажиране и нравствено развитие	391	Психологически стрес	428
Полово типизиране	392	Познавателно развитие	429
Семейството	392	Промени в структурата на мисленето	429
Отношения родител–дете	393	Теорията на Пери: епистемно познание ..	429
Семейни обстоятелства	393	Теорията на Лабуви-Вийф: прагматично мислене и когнитивно-афективна комплексност	430
Братя/сестри	394	Компетентност и творчество	431
Отношения с връстниците	394	Университетският опит	432
Приятелства	394	Психологическо влияние на следването ...	433
Клики и тайфи	396	Отпадане от университета	433
Срещи с представители на другия пол	397	Избор на професия	434
Проблеми на развитието	398	Избор на професия	434
Депресия	398	Фактори, влияещи върху избора на професия	434
Самоубийство	399	Професионална подготовка на младите възрастни без висше образование	436
Отклоняващо се поведение	401	Социални въпроси. <i>Мъжествеността на работното място: мъже, които избират нетрадиционна кариера</i>	437
Перспектива на жизнения цикъл. <i>Два пътя към отклоняващото се поведение през юношеството</i>	402	Обобщение	438
Обобщение	404	Основни термини и понятия	441
Основни термини и понятия	406		
Важни събития. Развитие през юношеството	406		
		Глава 14. Емоционално и социално развитие в ранната зряла възраст	442
Глава 13. Физическо и познавателно развитие в ранната зряла възраст	409	Теорията на Ериксън: Интимност срещу изолация	443
Постепенен преход: пробуждащата се зрялост	410	Други теории за психосоциалното развитие на възрастните	444
Физическо развитие	411	Сезоните на живота по Левинсън	444
Биологичното стареене е в ход през ранната зряла възраст	411	Адаптацията към живота по Вейлът	445
Стареене на нивото на ДНК и клетките ...	411	Ограничения на теориите на Левинсън и Вейлът	446
Стареене на нивото на органите и тъканите	412	Социалният часовник	446
Физически промени	413	Близки взаимоотношения	447
Сърдечносъдова и дихателна система	413	Романтична любов	447
Моторно изпълнение	415	Приятелства	449
Имунна система	416	Перспектива на жизнения цикъл. <i>Модел на привързаност в детството и романтични взаимоотношения в зряла възраст</i>	450
Репродуктивен капацитет	416	Самота	451
Здраве и годност	417	Жизненият цикъл на семейството	452
Хранене	418	Напускане на дома	452
Физически упражнения	420	Събиране на семейства в брака	453

Родителство	456
Социални въпроси. <i>Малтретиране на партньора</i>	457
Разнообразие на начина на живот на възрастните	461
Живеещи сами	461
Съжителство	462
Липса на деца	463
Развод и повторен брак	463
Различни стилове на родителство	465
Развитие на кариерата	467
Установяване на кариера	467
Жените и етническите малцинства	468
Комбиниране на работата и семейството	469
Прилагане на онова, което знаем. <i>Стратегии, помагачи на двойките, в които и двамата работят, да комбинират трудовите и семейните роли</i>	470
Обобщение	471
Важни термини и понятия	473
Важни събития. Развитие в ранната зряла възраст	474

Глава 15. Физическо и познавателно развитие в средната зряла възраст	476
Физическо развитие	477
Физически промени	477
Зрение	477
Слух	478
Кожа	479
Мускулно-мастен строеж	479
Скелет	479
Репродуктивна система	480
Здраве и годност	482
Културни влияния. <i>Менопаузата като биокulturно събитие</i>	483
Сексуалност	484
Болест и инвалидност	484
Враждебност и гняв	487
Адаптиране към предизвикателствата на средата на живота	488
Управление на стреса	488
Физически упражнения	489
Прилагане на онова, което знаем. <i>Управление на стреса</i>	489
Оптимистичен светоглед	490
Пол и стареене: двоен стандарт	490

Познавателно развитие	491
Промени в умствените способности	491
Кохортни изследвания	492
Кристализирала и флуидна интелигентност	492
Преработка на информацията	494
Скорост на преработка	494
Внимание	495
Памет	495
Решаване на практически проблеми и експертни познания	496
Творчество	497
Професионален живот и познавателно развитие	498
Учеши в зряла възраст: студентстване в средата на живота	499
Характеристики на връщащите се студенти	499
Подкрепа на връщащите се студенти	499
Обобщение	500
Важни термини и понятия	503

Глава 16. Емоционално и социално развитие в средната зряла възраст	504
Теорията на Ериксън: генеративност срещу стагнация	505
Други теории за психосоциалното развитие в средна възраст	506
Сезоните на живота по Левинсън	507
Адаптацията към живота по Вейлгънт	509
Има ли „криза в средата на живота“?	509
Стабилност и промяна в Аз-концепцията и личността	510
Възможни Азове	510
Приемане на себе си, автономия и овладяване на средата	511
Биология и среда. <i>Кои фактори подпомагат психичното благополучие в средна възраст?</i>	512
Стратегии за справяне	513
Полова идентичност	513
Индивидуални различия в личностните черти	514
Взаимоотношенията в средна зряла възраст	516
Брак и развод	516
Променящи се взаимоотношения родител–дете	517
Прародителство	518
Хората на средна възраст и техните остаряващи родители	519

Социални въпроси. <i>Прародители, отглеждащи внуци: семейството на пропуснатото поколение</i>	521
Прилагане на онова, което знаем. <i>Облекчаване на стреса от грижите за остаряващ родител</i>	523
Братя/сестри	524
Приятелства	524
Професионален живот	525
Удовлетворение от работата	525
Кариерно развитие	526
Планиране на пенсионирането	527
Обобщение	528
Основни термини и понятия	531
Важни събития. Развитие в средната зряла възраст	532
 Глава 17. Физическо и познавателно развитие в късната зряла възраст	
Физическо развитие	535
Продължителност на живота	535
Вариации в продължителността на живота	535
Продължителност на живота в късната зряла възраст	536
Максимална продължителност	537
Перспектива на жизнения цикъл. <i>Какво можем да научим за остаряването от столетниците?</i>	538
Физически промени	539
Нервна система	539
Сензорни системи	540
Сърдечносъдова и дихателна система	542
Имунна система	542
Сън	543
Външен вид и подвижност	543
Адаптиране към физическите промени в късната зряла възраст	544
Здраве, годност и инвалидност	546
Хранене и физически упражнения	547
Сексуалност	548
Инвалидност	549
Умствени нарушения	552
Социални въпроси. <i>Интервенции за полагащи грижи за хора в напреднала възраст с деменция</i>	556
Здравни грижи	557
Познавателно развитие	559
Памет	560

Преднамерена срещу автоматична памет	560
Асоциативна памет	560
Памет за далечни събития	561
Памет за предстоящи събития	561
Преработка на езика	562
Решаване на проблеми	563
Мъдрост	563
Фактори, свързани с когнитивната промяна	565
Когнитивни интервенции	565
Учене през целия живот	566
Прилагане на онова, което знаем. <i>Увеличаване на ефективността на обучението на хора в напреднала възраст</i>	567
Обобщение	568
Важни термини и понятия	571

 Глава 18. Емоционално и социално развитие в късна зряла възраст	
Теорията на Ериксън: интегритет срещу отчаяние	573
Други теории за психосоциалното развитие в късна зряла възраст	573
Задачите на интегритета по Пек и геротрансцендентността на Джоан Ериксън	573
Емоционалните експертни познания по Лабуви-Вийф	574
Реминисценции и преглед на живота	575
Стабилност и промяна в Аз-концепцията и личността	575
Сигурна и многоаспектна Аз-концепция ..	576
Издържливост: приятност, социабилност и приемане на промяната	576
Духовност и религиозност	576
Индивидуални различия и психично благополучие	578
Контрол срещу зависимост	578
Здраве	578
Социални въпроси. <i>Самоубийство в напреднала зряла възраст</i>	579
Отрицателни житейски промени	580
Социална подкрепа и социално взаимодействие	580
Променящ се социален свят	581
Социални теории за остаряването	582
Биология и среда. <i>Остаряване, възприемане за време и социални цели</i>	584

Социален контекст на остаряването: общности, квартали и жилища	585	Нагласи към смъртта	611
Взаимоотношения в късна зряла възраст . . .	588	Мислите и емоциите на умиращите	613
Брак	588	Съществуват ли етапи на умирането?	613
Хомосексуални партньорства	589	Контекстуални влияния върху адаптацията към умирането	614
Развод, повторен брак и съжителство	589	Място, където да умреш	617
Вдовство	590	Собственият дом	617
Прилагане на онова, което знаем.		Болница	618
Подпомагане на адаптацията към вдовството в късната зряла възраст	591	Подходът на хосписите	618
Възрастни, които никога не са се женили и са без деца	591	Биология и среда. <i>Музиката като палиативни грижи за умиращи пациенти</i> . .	619
Братя/сестри	592	Правото да умреш	620
Приятелства	593	Пасивна евтаназия	621
Взаимоотношения с порасналите деца . . .	594	Доброволна активна евтаназия	622
Малтретиране на хора в напреднала възраст	595	Подпомогнатото самоубийство	623
Пенсиониране и свободно време	597	Траур: справяне със смъртта на любим човек	625
Решение за пенсиониране	597	Процесът на скърбенето	625
Приспособяване към пенсионирането	598	Лични и ситуационни вариации	626
Дейности през свободното време	599	Културни влияния. <i>Културни вариации в траура</i>	629
Успешно остаряване	599	Интервенции при траур	630
Обобщение	602	Прилагане на онова, което знаем.	
Важни термини и понятия	605	<i>Предложения за изживяване на скръбта след смъртта на любим човек</i>	630
Важни събития. Развитие в късната зряла възраст	606	Образование за смъртта	631
Глава 19. Смърт, умирање и траур	608	Обобщение	632
Как умираме?	609	Основни термини и понятия	634
Физически промени	609	Речник	635
Дефиниране на смъртта	610	Индекс	653
Умирање с достойнство	610		